

FELLNER ZITA–MAROSI ANNA–SZABÓ BEÁTA

A babaváró kölcsön hitelpiaci és reálgazdasági hatásai

Az államilag támogatott babaváró kölcsön 2019 júliusában került bevezetésre. A termék annak szabad felhasználású jellege és maximálisan igényelhető nagysága miatt jelentős hitelfelvételt generált a lakosság körében, így gyorsan a hitelpiac meghatározó termékévé vált. Tanulmányunkban az e hitelt felvevők körében az MNB által 2020 júniusában végzett *online* kérdőíves felmérés adataira támaszkodtunk, amelyet az összes szerződött házaspár 10 százaléka töltött ki. Azt vizsgáltuk, hogy a babaváró hitelek mekkora adicionalitást, illetve helyettesítést eredményeztek a hazai lakossági hitelpiacon. Kiegészítésképpen idősoros aggregált adatokon OLS becslést végeztünk, amely alapján a babaváráhitel-volumen 73 százaléka, míg a kérdőíves felmérés alapján az adósok 63 százaléka jelentkezett többletkereslettel a hazai lakossági hitelpiacon. Ha figyelmen kívül hagyjuk azokat, akik saját forrásból is megvalósították volna a hitelcéljukat, a babaváró kölcsönök ennél kisebb része, körülbelül fele jelent addicionális hatást – ezt tekinthetjük a program első körös reálgazdasági hatásának. Multinomiális logit modell segítségével továbbá azt találtuk, hogy a babaváró hitelek a relatíve alacsonyabb jövedelmű, alacsonyabb végzettségű, kisebb megtakarítással rendelkező hitelfelvevői szegmens esetében jelentettek érdemi segítséget a hitelcélok megvalósításához, a tehetősebb adósok körében inkább a saját forrás felhasználását vagy egy másik hitel felvételét váltották ki.*
Journal of Economic Literature (JEL) kód: D14, E51, R20.

Bevezetés – a babaváró kölcsön a hazai hitelezésben

A babaváró kölcsön egy államilag támogatott lakossági hiteltermék, amelyet 2019. július 1-jén vezettek be Magyarországon a családvédelmi akcióterv¹ részeként. A termék rövid időn belül nagy népszerűsége tette szert, elsősorban kedvező feltételeinek

* Jelen tanulmány a szerzők nézeteit tartalmazza, és nem feltétlenül tükrözi a Magyar Nemzeti Bank hivatalos álláspontját. Köszönet *Dancsik Bálintnak*, *Oláh Zsolt*nak és *Vágó Nikolett*nek az előzetes szöveghez fűzött megjegyzéseikért.

¹ A kormány családvédelmi akciótervének részei a babaváró támogatás bevezetésén túl a családi

Fellner Zita a Magyar Nemzeti Bank közgazdasági elemzője (e-mail: fellnerz@mnbb.hu).

Marosi Anna a Magyar Nemzeti Bank elemzője (e-mail: marosia@mnbb.hu).

Szabó Beáta a Magyar Nemzeti Bank elemzője (e-mail: szabobea@mnbb.hu).

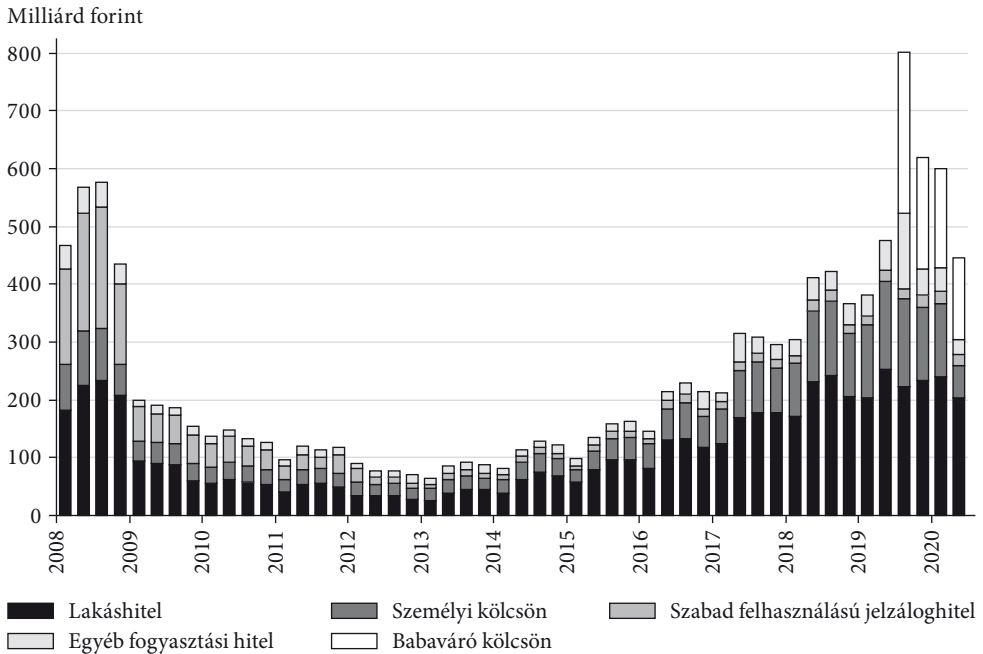
A kézirat első változata 2020. augusztus 19-én érkezett szerkesztőségünkbe.

DOI: <http://dx.doi.org/10.18414/KSZ.2021.2.150>

köszönhetően: a bevezetés óta eltelt egy évben 82 ezer szerződést kötöttek meg, összesen 785 milliárd forint értékben (1. ábra). Ezzel a babaváró hitelek 2020 közepén már az új lakossági hitelkibocsátás 31 százalékát adták volumen alapján, és állományuk a teljes portfólió 9 százalékát tette ki.

1. ábra

Az új lakossági hitelkibocsátás negyedéves volumene

Megjegyzés: a hitelintézeti szektor által nyújtott hitelek. Az egyéb fogyasztási hitelek a gépjármű-, illetve az áruvásárlási és egyéb fogyasztási hiteleket tartalmazzák, babaváró hitelek nélkül. A hitelkiváltásokat az adatok nem tartalmazzák.

Forrás: MNB.

A babaváró hitel a fiatal házaspárok számára elérhető szabad felhasználású kölcsön, amelynek maximálisan igényelhető, 10 millió forintos összege hazai viszonylatban magasnak számít.² A babaváró kölcsönök hitelpiaci és reálgazdasági hatásainak megismerését azonban hátráltatta a felhasználási célokat övező információhiány. A hitelfelvevők ugyanis számos különböző hitelcélra vehetik fel és fordíthatják a hitelt; a felhasz-

otthonteremtési kedvezményhez (CSOK) kapcsolódó kedvezményes hitelfelvétel lehetőségének kibővítése és a falusi CSOK bevezetése, a jelzáloghitelekhez nyújtott támogatások bővítése, a nagycsaládosok autóvásárlási támogatása, a négy- vagy többgyermekes anyák személyijövedelemadó-mentessége, a bölcsődefejlesztési programok és a nagyszülői gyed bevezetése (44/2019., 45/2019., 46/2019. kormányrendelet, 1110/2019. kormányhatározat – Magyar Közlöny, 40. sz. március 12.).

² A fedezetlen hitelek körében népszerű személyi kölcsönök átlagos hitelösszege a 2019 első felében kibocsátott hitelintézeti hitelek esetében 1,8 millió forint, a pénzügyi vállalkozások által kihelyezett személyi kölcsönök esetében 250 ezer forint volt (MNB [2019b] 28. o.).

nálásra vonatkozóan azonban a kereskedelmi bankok nem gyűjtöttek szisztematikusan információt, és a jegybanknak teljesítendő adatszolgáltatások sem írják elő a pénzügyi közvetítők számára ennek az adatnak a gyűjtését és továbbítását.

A fentiek alapján három alapvető kérdés is felmerül a babaváró kölcsön megjelenésének gazdasági hatásaival kapcsolatban:

1. *Milyen hatást gyakorolt a termék bevezetése a háztartási hitelek piacára?* Az újonnan bevezetett, speciális célcsoport által igényelhető hiteltípus több szempontból is befolyásolta a piaci szereplők magatartását. Tanulmányunkban a megvalósult szerződéseket³ vizsgálatával a babaváró hitelek dekompozícióját adjuk meg: a hitelvolumen és a hiteladósok tekintetében két különböző adatforrás (jegybanki adatszolgáltatás és kérdőíves felmérés) felhasználásával azonosítjuk a program hitelpiaci addicionális és helyettesítési hatását. *Hitelpiaci addicionális hatásnak* a kibocsátás/szerződéseket azon hányadát tekintjük, amely a babaváró kölcsön bevezetése nélkül nem valósult volna meg, azaz amely addicionálisan generált hitelkeresletet jelent. Ennek komplementere a *hitelpiaci helyettesítési hatás*, amely azon kibocsátás/szerződéseket jelenti, amelyek más hiteltermék felvétele keretében a babaváró kölcsön bevezetése nélkül is megvalósultak volna (egyéb hitelek, például lakáshitel vagy személyi kölcsön felvételén keresztül).

2. *Milyen hatást gyakorolt a termék bevezetése a reálgazdaság egészére?* Kérdésként merült fel az is, hogy a reálgazdaság mely területein csapódtak le a lakosság megnövekedett forrásai, azaz hogy a babaváró kölcsön felvételével elérhető összeg a háztartások beruházását, fogyasztását vagy megtakarítását növelte-e. Ennek értékeléséhez egyfelől *reálgazdasági addicionális és helyettesítési hatást* számszerűsítünk, mind volumen-, mind szerződésszám alapon. A reálgazdasági szempontú értékelés abban tér el a hitelpiacitól, hogy reálgazdasági értelemben nem jelent addicionális felhasználást az a hitelcél, amely hitelből nem, de saját forrásból megvalósult volna. Másfelől, a kérdőív segítségével a babaváró *hitelcélokról* nyert részletes információkkal, majd ezen célok makrogazdasági szempontú csoportosításával megbecsüljük a termék első körös *reálgazdasági hatásait* is (a lehetséges multiplikátorhatások becslése a tanulmány keretein túlmutat).

3. *A háztartás szociodemográfiai jellemzői mennyiben befolyásolták a termék hitelpiaci hatását?* Tanulmányunkban multinomiális logit modellek felhasználásával azt is megvizsgáljuk, hogy a háztartás gazdasági, pénzügyi helyzete mennyiben növelte vagy csökkentette annak valószínűségét, hogy a háztartás hitelcéljai megvalósításához babaváró hitelt vett fel, és mennyiben befolyásolta, hogy ezzel a saját forrásait vagy más hitel felvételét helyettesítette. Mindezzel végső soron arról is képet kapunk, hogy mely háztartások esetében hozott létre nagyobb valószínűséggel a babaváró hitel felvételének lehetősége korábban nem létező hitelcél, és melyek esetében jelentett érdemi segítséget az egyébként már létező hitelcélok megvalósításához.

A kutatási kérdések megválaszolásához döntően egy 2020 májusában és júniusában a babaváró adósok körében lefolytatott *online* kérdőíves felmérés alapján

³ Az elutasított hiteligenylők jelentős része már a hitelügyintéző előszűrőn sem jut tovább, így részletes adatok róluk sem érhetők el a pénzügyi közvetítőkön keresztül.

készítünk becslést. A hitelpiaci hatások vizsgálatára egy alternatív módszertannal készített becslést is adunk, amely a Magyar Nemzeti Bank által elrendelt banki adatszolgáltatáson alapul.

A tanulmány a következőképpen épül fel. Először bemutatjuk a babaváró kölcsön és a kapcsolódó támogatás jellemzőit, majd a szakirodalmi összefoglalóban a fiatal felnőtteket célzó hitelprogramok tanulságait foglaljuk össze. A kutatáshoz felhasznált adatok bemutatása után a hitelpiaci hatásokra (1. kérdés), illetve az első körös reál-gazdasági hatásokra (2. kérdés) vonatkozó eredményeinket ismertetjük. Ezt követően a szociodemográfiai jellemzők adicionalitásra és kiszorításra gyakorolt hatását (3. kérdés) vizsgáljuk, végül pedig összegezzük a tanulmányt.

A babaváró kölcsön jellemzői

A „babaváró támogatás”⁴ egy legfeljebb 10 millió forint összegű, szabad felhasználású kölcsön, amelyhez az állam kamattámogatást biztosít, és a második, valamint a harmadik gyermek születése esetén gyermekvállalási támogatást nyújt. A babaváró támogatást azon házaspárok igényelhetik, ahol a feleség életkora meghaladja a 18 évet, de még nem töltötte be a 41. életévét. A támogatás igényléséhez szükséges feltétel, hogy legalább az egyik félnek ez legyen az első házassága, ha az igénylők valamelyikének van gyermeke. A kölcsön folyósításához legalább az egyik félnek minimum három év folyamatos társadalombiztosítási jogviszonnyal kell rendelkeznie, amelybe a felsőoktatási tanulmányok és a gyermekgondozási ellátások ideje is beszámít. Az igénylési feltételek között szerepel továbbá a magyarországi lakcím, a köztartozás-mentesség és a büntetlen előélet, valamint egyik igénylő sem szerepelhet hitelmulasztással a Központi Hitelinformációs Rendszer (KHR) listáján.

A termék feltételei a hitelfelvevők szempontjából kedvezők: a babaváró támogatás igénybevételekor az állam a hitel teljes futamideje alatt *kamattámogatást* biztosít – amely kamatmentessé teszi a kölcsönt –, ennek azonban feltétele a folyósítást követő öt éven belül legalább egy gyermek születése (vagy örökbefogadása). Ha egy gyermek sem születik vagy kerül örökbefogadásra öt éven belül, a kölcsön piaci kamatozásúvá válik, és a felvett kamattámogatást egy összegben vissza kell fizetni, kivéve a megözevgyülés esetét.

Emellett a hitel törlesztése az első és a második gyermek érkezésekor egyaránt három-három évre *felfüggesztésre* kerül már a várandósság idején. Ezen túlmenően a második gyermek születésekor a fennálló tőketartozás 30 százalékát, a harmadik gyermek esetében a teljes tőketartozást elengedik. A második és a harmadik gyermek születésekor tehát az állam *vissza nem térítendő gyermekvállalási támogatást* folyósít előtörlesztés formájában. Amennyiben tehát az igénylést követően három gyermek születik, a felvett kölcsön akár teljes egészében támogatássá változhat.

A babaváró támogatás a hitelintézeteknél igényelhető 2019. július 1-jétől 2022 végéig. A hitel folyósítását a hitelintézetek belső szabályai szerinti hitelbírálat előzi

⁴ Részletesen szabályozza a 44/2019. (III. 12.) kormányrendelet a babaváró támogatásról.

meg. A hitelfelvevők szempontjából kedvező, hogy a kölcsön futamideje akár 20 év is lehet, amibe nem számít bele az első gyermek születését követő törlesztés-felfüggesztés időtartama. A törlesztési terhek mérsékeltek: a kamattámogatás ideje alatt a törlesztőrészlet havi összege nem haladhatja meg az 50 ezer forintot, a kölcsön ügyleti kamata pedig – amely akkor lép érvénybe, ha nem születik vagy kerül örökbefogadásra gyermek a kölcsön felvételétől számított öt éven belül – nem lehet magasabb, mint az Államadósság Kezelő Központ által havonta közzétett, a közzétett megelőző három hónapban tartott ötéves állampapír-aukciókon kialakult átlaghozamok súlyozott számtani átlaga 130 százalékanak 2 százalékponttal növelt értéke. A babaváró támogatáshoz kapcsolódó hitelfelvételre az állam kezességet vállal, ezért ingatlanfedezet nem kerül bevonásra. Az igénylőknek a kölcsön fennálló összege után kezességvállalási díjat kell fizetniük havonta a költségvetés számára, amelynek mértéke szintén alacsony, évente a fennálló kölcsön összegének 0,5 százalékát teszi ki.

Szakirodalmi háttér

A hazai és a nemzetközi tapasztalatok is azt mutatják, hogy a fiatalok és a fiatal felnőttek jövedelme és megtakarításai az idősebb korosztálynál jellemzően alacsonyabbak, ezért hitelképességük rosszabb, így hitelcéljaik megvalósulása is korlátozottabb. Különösen igaz lehet ez a nagy összegű kiadást jelentő saját ingatlan vásárlására, amely esetben akár már az önerő kigazdálkodása is nehézségekbe ütközhet. Az egzisztenciális bizonytalanság és a lakáshelyzet megoldatlansága ugyanakkor komoly gátja lehet többek között az olyan, nagyobb horderejű döntéseknek is, mint a családalapítás. Például *Mulder [2006]* idézi *Courgeau-Lelievre [1992]*-t, amely szerint a lakástulajdon-szerzés költsége „versenghet” a gyermeknevelés előzetesen feltételezett költségeivel, ami a gyermekvállalás elhalasztásához vezethet azok körében, akik számára viszonylag nagy fontosságú a saját otthon tulajdonlása. *Mulder* szerint ez különösen azokban az országokban lehet jellemző, ahol a bérlés nem jelent megfelelő alternatívát, illetve ahol a sajátlakás-tulajdonlás a tipikus társadalmi norma.⁵

Hazai felmérések alapján a fiatalabb korosztályok lakáskörülményei az átlagosnál érezhetően rosszabbak. A fiatalabb háztartásoknak csak a 60 százaléka lakik az adott lakásban tulajdonosként. Ezzel szemben ez a mutató az idősebbek esetében 90 százalék feletti. A fiatalabb generáció által lakott lakások zsúfoltsága is kedvezőtlenebb, mint az idősebbeké. Kényelmesnek (megfelelőnek, illetve tágasnak) csak az egyharmaduk tartja a lakását, míg ugyanez az arány az idősebbeknél 75–80 százalék (*Giday [2011]*, a Központi Statisztikai Hivatal [KSH] 2006. évi lakásstatistikája alapján). A fiatalok 40–60 százaléka nem kap segítséget a lakásvásárláshoz a családjától (*Hegedűs és szerzőtársai [2009]*, a KSH 2003. évi lakásstatistikája alapján), így a hitelpiacra kényszerül, ahol azonban a hatályos adósságfékszabályok

⁵ Ez az Európai Unióban különösen a kelet-európai országokra és a Baltikumra igaz, ahol 80 százalék felett van a lakástulajdonlás aránya (lásd az Eurostat adatai alapján *MNB [2019a]* 34. o.).

mérsékelhetik az elérhető hitelösszeget (*El-Meouch és szerzőtársai* [2020] 131. o.). A piaci alapú (lakás)hitel a viszonylag jómódú háztartások kiváltsága, amit jól mutat az a tény is, hogy a 2019 első felében kibocsátott lakáshitelek 66 százalékát olyan adósok vették fel, akik jövedelmük alapján a magyar népesség legfelső 20 százalékába tartoznak (*MNB* [2019b] 28. o.).

Magyarországon a mindenkori gazdaságpolitika több eszközön keresztül támogatta az otthonteremtést. 2001 nyarán a lakáscélú állami támogatásokról szóló 12/2001. (I. 31.) kormányrendelet módosítása, majd a feltételek fokozatos enyhítése kialakította a jelzáloglevéllel finanszírozott hitelek kamattámogatásának feltételeit, ami a kiegészítő kamattámogatással együtt a háztartások széles köre számára tette lehetővé a hitelből finanszírozott lakásvásárlást, és jelentős hitelkeresletet generált a lakosság körében. A támogatások költségvetési terhei a megnövekedett támogatott állomány miatt jelentősen megemelkedtek, 2003-ra meghaladták az évi 200 milliárd forintot, ezt követően a feltételek fokozatos szigorítására került sor (*Hegedüs és szerzőtársai* [2009], *Horváth* [2008] 81. o.). A gyermekes családok vagy gyermeket vállaló házaspárok lakáshoz jutásának megkönnyítésére az állam lakásépítési kedvezményt biztosított: a szociálpolitikai (úgynevezett szocpol) támogatás mellett 2005-től a fiatalok otthonteremtésének támogatására elindult a fészekrakó program, ez azonban 2009-ben megszűnt. Annak érdekében, hogy az otthonteremtési támogatásban nagyobb szerepet kapjon a demográfiai szempont, 2015-ben vezették be a családi otthonteremtési kedvezményt (CSOK) és a hozzá kapcsolódó kamattámogatott hitelt, amelynek 2016-ban megemelték az összegét, és a feltételeit is enyhítették. A kormány végül 2019-ben családvédelmi akcióterv keretében bevezette a babaváró támogatást, amellyel – a falusi CSOK-, a CSOK-hitel használt lakásokra történő kiterjesztése és a lakáscélú jelzáloghitelek tartozáselengedése mellett – többek között a fiatalabb párok lakhatásának megteremtését, illetve családalapítási terveinek teljesülését kívánja támogatni.

Ugyan a hazai babaváró hiteltermék szabad felhasználású jellege miatt nemzetközi szempontból egyedi hiteltípusnak tekinthető, otthonteremtést (is) finanszírozó jellege következtében összevethető más kormányzatok fiatalok ingatlanhoz jutását támogató intézkedéseivel. Az OECD gyűjtése alapján Csehországban az állam a 36 év alattiak jelzáloghiteleihez nyújt célzott kamattámogatást, míg Litvániában a fiatal párok első otthonának megszerzését támogatják ilyen módon. Az állam által támogatott jelzáloghitelek (*subsidised mortgages*) révén több OECD-tagállam is igyekszik elősegíteni a háztartások lakáshoz jutását, például Észtország, Izrael, Luxemburg, Lettország és Franciaország (*OECD* [2019]). A portugál kormány 1986-ban bevezette az alacsony jövedelműeknek (*Credito Bonificado*) és a fiataloknak (*Credito Bonificado Jovem*) nyújtott lakáshitel-kamattámogatást. Az intézkedés hatásait vizsgáló tanulmány szerzői szerint a jelzáloghitel-felvétel valószínűsége és a kamatláb között szignifikáns és negatív a kapcsolat, a rugalmassági együttható pedig a fiatalok körében magasabb (*Martins-Villanueva* [2003]), így számukra a program nagyobb hitelfelvételi ösztönzést jelenthet. 2013-ban az Egyesült Királyság vezetett be részben kamatmentes jelzáloghitelt az első lakásukat vásárlók számára (*Help to Buy*), azzal a céllal, hogy segítse a fiatalok lakástulajdonhoz jutását (*Cribb-Simpson* [2018]).

A felhasznált adatok

A kutatási kérdések megválaszolásához két adatforrást használtunk fel: az elemzés gerincét egy kérdőíves felmérés eredményei adják, amelyek segítségével mikroszintű adatokon becsültük meg a hitelpiaci és a reálgazdasági hatásokat. Emellett a hitelpiaci hatások megismerésére egy másik módszerrel – makroszintű adatokon – is készítettünk becslést, amely a jegybank által előírt banki adatszolgáltatásra épült.

Banki adatszolgáltatások

A Magyar Nemzeti Bank monetáris és szabályozó hatóságként számos adatszolgáltatást ír elő a kereskedelmi bankok számára. Az újonnan kötött háztartási hitelekre vonatkozó részletes információk egyik legfontosabb forrása a K23 jelű adatszolgáltatás, amely havi gyakoriságban tartalmazza az adott időszakban megkötött szerződések típusát, a szerződés összegét, a hitelkonstrukció fajtáját, a kamatozás mértékét és módját, a futamidő hosszát. Az adatokat a Magyarországon működő összes hitelintézet szolgáltatja.

Ezen adatszolgáltatásból a hitelpiaci hatások makroszintű becsléséhez a jelenlegi hitelciklus három legmeghatározóbb hiteltípusának – a lakáshiteleknek, a személyi kölcsönöknek és a babaváró hiteleknek – a havi volumenét használtuk fel. Az adatgyűjtésből előállított idősoros statisztikák az MNB honlapján is elérhetők.⁶

Egy további, negyedéves frekvenciájú adatszolgáltatás adatait is felhasználtuk, kifejezetten a babaváró adósok leíró jellemzésére: az L11 jelű MNB-adatszolgáltatás tartalmazza az adósok hitelfelvételkor jövedelmét és az eladósodottságot megragadó jövedelemarányos törlesztőrészlet mutatót (JTM). A felvételi jövedelmet a kérdőívől származó adatok súlyozásához is alapul vettük.

Kérdőíves felmérés

A banki adatszolgáltatásokból közvetlenül nem kaphatunk képet az adósok hitelfelvételi motivációiról, vagy arról, hogy ez a cél más forrásból is megvalósult volna-e. A babaváróhitel-célok feltérképezése és a hiteladósok alaposabb megismerése céljából *online* kérdőíves felmérést (*Computer Assisted Web Interviewing, CAWI*) végeztünk az adósok körében a kereskedelmi bankok közreműködésével.

A kérdőív elérhetőségét a tíz legnagyobb piaci szereplőnek küldtük meg, amelyek a május végéig megkötött szerződések 99,2 százalékát adták. A megkeresett bankok mindegyike kiküldte a releváns ügyfélkörnek a kérdőív internetes linkjét. A kiküldés bankonként különböző időpontokban történt meg, az első kiküldő intézmények még május végén eljuttatták a kérdőívet az adósoknak. Így bár kerültek a kitöltők

⁶ A lakáshitelek kibocsátása: <https://www.mnb.hu/letoltes/hu0902-lakossagi-huf.xls>; a személyi és a babaváró kölcsönök kibocsátása: <https://www.mnb.hu/letoltes/hu0906-fogyasztasi-huf.xls>.

közé olyanok, akik júniusban szerződtek, a kutatás eredményei a május végén fennálló szerződésekre tekinthetők érvényesnek. A kérdőívre 2020. május 25. és június 15. között érkeztek válaszok. A felmérésben a babaváró adósok 10,1 százaléka, 7655 fő vett részt (1. táblázat).

1. táblázat

A babaváró kölcsönök szerződéskötései és a válaszadási hajlandóság bankonként

A bank neve	Szerződéskötések		Kutatásba bevont intézmények/ szerződéskötések		Válaszadók	
	darab	százalék	darab	százalék	darab	százalék
1. bank	33 333	43,8	33 333	43,8	3720	11,2
2. bank	11 367	14,9	11 367	14,9	1187	10,4
3. bank	7 151	9,4	7 151	9,4	365	5,1
4. bank	6 547	8,6	6 547	8,6	660	10,1
5. bank	4 051	5,3	4 051	5,3	495	12,2
6. bank	3 068	4,0	3 068	4,0	151	4,9
7. bank	3 042	4,0	3 042	4,0	352	11,6
8. bank	2 518	3,3	2 518	3,3	343	13,6
9. bank	2 369	3,1	2 369	3,1	152	6,4
10. bank	2 106	2,8	2 106	2,8	230	10,9
11. bank	306	0,4				
12. bank	215	0,3				
13. bank	78	0,1				
Összesen	76 151	100,0	75 552	99,2	7655	10,1

Megjegyzés: a szerződéskötések a 2020. május végéig megkötött szerződések számát jelölik. A három legkisebb piaci részesedésű intézményt nem vontuk be a kutatásba.

Forrás: az MNB babaváró kölcsönök *online* felmérése.

Az adatfelvételi terv szerint tehát nem történt mintavétel, a bankok a teljes sokasághoz eljuttatták a kérdőívet.⁷ A 10 százalékos válaszadási arány az önszelekció miatt (*unit non-response*) torzítást okozhatott az adatokban. Ezt korrigálandó, a válaszadókhöz súlyokat rendeltünk, hogy biztosítsuk a minta reprezentativitását két, a kutatás szempontjából alapvető jelentőségű változó szerint. A kétdimenziós súlyok a kibocsátó intézmény (tíz bank) és az adósok jövedelme (öt kategóriában) szerint tették a mintát a sokaságot reprezentálóvá.⁸ A súlyozás figyelembevételével az eredményeinket a 2020. május végéig leszerződött babaváró hiteladósokra érvényesnek tekinthetjük.

⁷ Ettől való eltérést csak az jelenthet, hogy az ügyfelek egy része kérhette, hogy az elérhetőségét ne használja fel a bank kutatási célokra. Ezen ügyfelek feltételezhetően nem kapták meg a kérdőív elérhetőségét.

⁸ A súlyozás egyelőre a 2020. első negyedév végi populációs adatok alapján készült. A jövedelem a házaspár hitelfelvételkor havi nettó összes igazolt jövedelmét jelöli, a használt kategóriák: 300 ezer forint

A babaváró kölcsön hatása a hitelpiacra és a reálgazdaságra

Ebben a fejezetben a hitelpiacon megfigyelt addicionális és helyettesítési hatásokat mutatjuk be, előbb makroszintű, majd mikroszintű adatok elemzése alapján. Ezt követően a kérdőíves felmérés segítségével a hitelcélok feltérképezésén keresztül megvizsgáljuk, hogy a reálgazdaság mely szegmenseiben csapódtak le a lakosság megnövekedett forrásai.

A babaváró hitelek addicionalitásának becslése aggregált adatok alapján

A babaváráhitel-felvétel addicionális és helyettesítési részre bontását a hitelpiac tekintetében aggregált adatok alapján, az MNB hitelintézeti kamatstatisztikáját alapul véve végeztük el. A vizsgált időszak 2013 januárjától 2020 márciusáig tart havi gyakoriságban.⁹ Célunk az volt, hogy összevegyük a hitelezés volumenének előrejelzését a 2019 júliusától látott, megvalósult hitelkibocsátással.

A statisztikai modellezéshez a lakáshitelek és a személyi kölcsönök havi új kibocsátásának determinisztikus idősorelemzését végeztük el.¹⁰ Egyrészt azzal a feltételezéssel éltünk, hogy a babaváró hitel megjelenése elsősorban ezt a két terméket érinthette (fedezetlen jellege és magas hitelösszege miatt); másrészt megfigyelhető, hogy az új hitelciklusban a kibocsátás döntő hányadát a lakáshitelek és a személyi kölcsönök adják.

Végül mindkét termék idősorára exponenciális trend, havi szezonális tényezők és strukturális törés szerepeltetésével kaptuk a legjobban illeszkedő modellt. Ezt alátámasztja az adatsor alakulása, valamint a hitelezés szezonálisára vonatkozó ismereteink is.

A legkisebb négyzetek módszerével (OLS) illesztett regressziós függvény a lakáshitelek és a személyi kölcsönök idősorára rendre:

$$\ln(\widehat{\text{lakáshitel}}) = \text{konstans} + \beta_1 t + \beta_2 \text{törés} + \beta_3 (t \times \text{törés}) + \sum_i \alpha_i D_i,$$

$$\ln(\widehat{\text{személyi kölcsön}}) = \text{konstans} + \gamma_1 t + \sum_k \varphi_k \text{törés}_k + \sum_k \theta_k (t \times \text{törés}_k) + \sum_i \delta_i D_i,$$

alatt, 300–400 ezer forint, 400–500 ezer forint, 500–750 ezer forint, 750 ezer forint felett. A 300 ezer forint alatti és a 750 ezer forint feletti kategóriák az alacsony elemszámok miatt nem bonthatók tovább.

⁹ Ahogyan az 1. ábrán is látható, a 2008-as gazdasági válságot követően az új hitelszerződések volumene csak 2013-ban kezdett újra emelkedni, ez indokolja az idősorelemzés kezdőpontját. A végdátumot a Magyarországon is kirobbant koronavírus-járvány jelöli ki, amely miatt az egészségügyi kockázatok és a megelőzést szolgáló intézkedések közvetlenül (bankfiók-látogatás kerülése) és közvetetten (munkanélküliség emelkedése, munkaidő-csökkenések) is visszafogták a hitelfelvételi folyamatokat.

¹⁰ Az előrejelzéshez sztochasztikus és többváltozós idősorelemzési módszerként vektor-autoregresszív (VAR) modellezést is végrehajtottunk. Ezen modellek magyarázóereje azonban gyengének bizonyult, és nem adódtak statisztikailag szignifikáns összefüggések. Ennek oka az lehet, hogy túl rövid az idősor, és valamennyi bevont változóra ugyanaz a konjunktúraciklus hatott. Így végül a determinisztikus trend mellett döntöttünk.

amelyekben

– az eredményváltozó a hazai hitelintézetek havi lakáshitel- és személyi kölcsön-kibocsátásának természetes alapú logaritmus (az exponenciális függvényformának megfelelően),

– t az időindexet jelöli,

– D_i az egyes hónapok a szezonalitást megragadó kétértékű változó (értéke 1, ha a kibocsátás az adott hónapban történt, egyébként 0, $i = 1, \dots, 11$),

– a strukturális törés időpontja pedig a lakáshitelek esetében 2018. decemberre, a személyi kölcsönök esetében pedig 2014. és 2017. decemberre ($k = \{1; 2\}$).

Az OLS regressziós eredményeket a két termékre a 2. és 3. táblázat tartalmazza.

2. táblázat

A lakáshitel-kibocsátásra vonatkozó regresszió, 2013. január–2019. június

Eredményváltozó: $\ln(\text{havi lakáshitel-kibocsátás})$

	Együttható	Standard hiba	t	p	95 százalékos konfidenciaintervallum	
					alsó határ	felső határ
t	0,03	0,00	46,61	0,000	0,03	0,03
Törés (2018.12)	0,55	1,90	0,29	0,775	-3,26	4,35
$t \times$ törés	-0,01	0,02	-0,41	0,685	-0,05	0,03
Február	-0,14	0,06	-2,46	0,016	-0,25	-0,03
Március	0,08	0,06	1,46	0,149	-0,03	0,20
Április	0,17	0,06	2,99	0,004	0,06	0,29
Május	0,27	0,06	4,68	0,000	0,16	0,39
Június	0,32	0,06	5,40	0,000	0,20	0,44
Július	0,32	0,06	5,34	0,000	0,20	0,44
Augusztus	0,28	0,06	4,69	0,000	0,16	0,40
Szeptember	0,27	0,06	4,50	0,000	0,15	0,39
Október	0,19	0,06	3,21	0,002	0,07	0,31
November	0,13	0,06	2,09	0,040	0,01	0,25
December	0,12	0,06	2,01	0,049	0,00	0,24
Konstans	1,86	0,05	37,76	0,000	1,76	1,96
T	78					
R^2	97,84%					

Forrás: saját számítás MNB-adatok alapján.

A regressziós modelleket felhasználva ezután előrejelzést készítettünk a két termék kibocsátására a 2019. júliusa és 2020. márciusa közötti időszakra (2. ábra). Azt a volument, amellyel a tényadatok elmaradnak az előrejelzéstől ebben az időszakban, a babaváró hitel által helyettesített hitelvolumenként azonosítottuk.

3. táblázat

A személyi kölcsön-kibocsátásra vonatkozó regresszió, 2013. január–2019. június

Eredményváltozó: $\ln(\text{havi személyi kölcsön-kibocsátás})$

	Együttható	Standard hiba	t	p	95 százalékos konfidenciaintervallum	
					alsó határ	felső határ
t	0,02	0,00	7,95	0,000	0,02	0,03
1. törés (2014.12)	-0,85	0,10	-8,80	0,000	-1,05	-0,66
2. törés (2017.12)	1,04	0,35	3,01	0,004	0,35	1,73
$t \times 1.$ törés	0,02	0,00	5,90	0,000	0,01	0,02
$t \times 2.$ törés	-0,01	0,00	-3,22	0,002	-0,02	-0,01
Február	0,17	0,04	3,86	0,000	0,08	0,26
Március	0,29	0,04	6,49	0,000	0,20	0,38
Április	0,28	0,04	6,37	0,000	0,20	0,37
Május	0,37	0,04	8,27	0,000	0,28	0,46
Június	0,38	0,05	8,12	0,000	0,28	0,47
Július	0,38	0,05	8,09	0,000	0,28	0,47
Augusztus	0,31	0,05	6,68	0,000	0,22	0,41
Szeptember	0,33	0,05	7,09	0,000	0,24	0,43
Október	0,21	0,05	4,44	0,000	0,12	0,31
November	0,20	0,05	4,16	0,000	0,10	0,29
December	-0,01	0,05	-0,17	0,864	-0,10	0,09
Konstans	1,39	0,07	20,54	0,000	1,26	1,53
T	77					
R^2	98,68%					

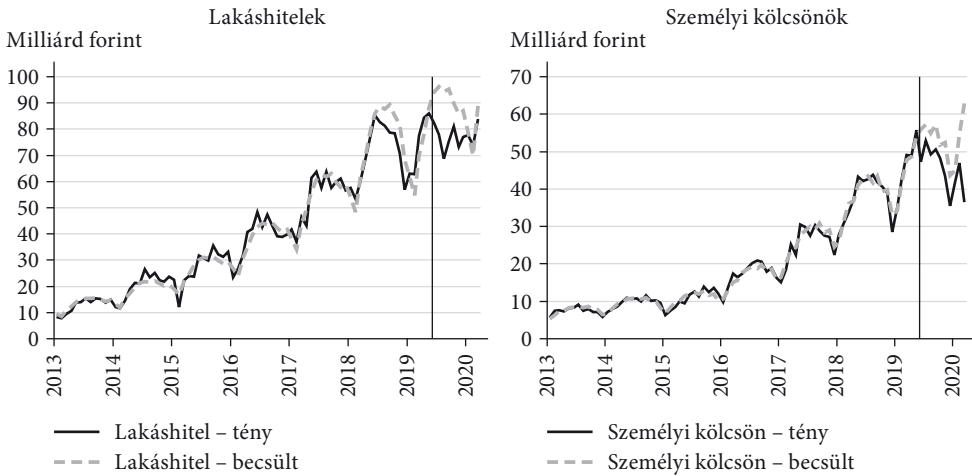
Megjegyzés: a 2019. júniusi adatpont levágását a babaváró hitel elindulását megelőző kivárási indokolja.

Forrás: saját számítás MNB-adatok alapján.

A lakáshitelek esetében a babaváró kölcsön helyettesítési hatása a vizsgált kilenc hónapos időintervallumon összesen 98 milliárd forintot, a személyi kölcsönök esetében pedig 74 milliárd forintot jelent. Ez a teljes, adott időszaki 643 milliárd forint összértékű babaváróhitel-kibocsátásnak rendre 15, illetve 12 százalékát adja. Így tehát összességében a babaváró-kibocsátás 27 százaléka más hiteltermék helyettesítéséből adódik, a fennmaradó 73 százalék pedig hitelpiaci adicionalitásnak tekinthető (4. táblázat).

2. ábra

A lakáshitelek és személyi kölcsönök hitelkibocsátásának volumene és becslült értéke

Megjegyzés: a függőleges vonal 2019. júliust, a babaváró hitelezés indulását jelzi.
 Forrás: saját számítás MNB-adatok alapján.

4. táblázat

A babaváró kölcsönök hatásának hitelpiaci dekompozíciója aggregált adatok alapján (milliárd forint)

	2019						2020			Összesen
	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	
TÉNYADATOK										
Lakáshitel	77,9	68,6	75,4	81,1	73,2	77,0	77,7	73,7	83,9	688,4
Személyi kölcsön	53,0	49,3	50,6	48,3	43,4	35,4	41,8	46,9	36,4	405,2
Babaváró hitel	65,3	114,1	99,6	74,7	59,9	58,0	50,5	56,7	64,2	643,0
Egyéb háztartási hitel	60,8	43,9	68,1	31,8	24,3	33,0	28,2	30,3	26,9	347,5
Összesen	256,9	275,9	293,7	235,9	200,8	203,4	198,3	207,7	211,4	2 084,1
BECSLÉS										
Lakáshitel	96,2	94,4	95,2	89,9	85,8	87,0	78,7	69,8	89,2	786,1
Személyi kölcsön	57,2	54,8	57,3	51,8	52,4	43,6	45,0	54,6	62,8	479,5
Összesen	214,2	193,1	220,6	173,5	162,5	163,6	151,9	154,8	178,9	1 613,1
HELYETTESÍTÉS										
Lakáshitel	18,3	25,7	19,8	8,9	12,6	10,0	1,0	-4,0	5,3	97,7
Személyi kölcsön	4,2	5,6	6,7	3,4	9,0	8,1	3,1	7,7	26,4	74,3
Összesen	22,5	31,3	26,5	12,3	21,6	18,1	4,2	3,8	31,7	172,0
ADDITIONALITÁS	42,8	82,8	73,1	62,4	38,3	39,9	46,3	52,9	32,5	471,0

Megjegyzés: a BECSLÉS Összesen sorának értékei a becsült lakáshitelek, a becsült személyi kölcsönök és az egyéb háztartási hitelek tényadatának összegei.

Forrás: saját számítás MNB-adatok alapján.

Helyettesítési és addicionális hatások a kérdőíves kutatás alapján

A lakosság körében a fedezetlen hitelekhez képest magas elérhető hitelösszeg, valamint a feltételes kamatmentesség és a tartozáselengedés számos élethelyzetben vonzóvá tette ezt a hitelfelvételi lehetőséget. A kérdőíves felmérésben két kérdés szolgált a hitelpiacra és a reálgazdaságra gyakorolt hatás megismerését: 1. A termék bevezetése előtt fennállt-e az a hitelcél, amelyre ezt az összeget fordította a háztartás? 2. A babaváró hitel nélkül megvalósult volna-e a hitelcél, és ha igen, milyen forrásból? Ezek alapján négy csoportba sorolhattuk a hitelfelvevőket:

1. *Korábban nem állt fenn a cél (15 százalék):* A hitelfelvevők egy része esetében a hitelcél éppen a kínálkozó lehetőségéből adódott: a termék bejelentése előtt nem létezett az az igény, amelyre végül a házaspár a felvett hitelösszeget fordította. Az ő esetükben tehát a program *addicionális* hatásáról beszélhetünk.

2. *Fennállt a cél, de egyébként nem valósult volna meg (35 százalék):* *Addicionális* hatásról beszélhetünk azoknak az esetében is, akiknél nem az alkalom szülte a hitelcél, de az a babaváró hitel lehetősége nélkül a válaszadó szerint nem valósulhatott volna meg.

3. *Fennállt a cél, és saját forrásból is megvalósult volna (13 százalék):* Akik az önerőből való megvalósítás helyett folyamodtak a babaváró hitelhez, azok felhasználási céljai *hitelfelvételi szempontból addicionálisnak* tekinthetők (hiszen saját forrás felhasználása helyett végül hitelt vettek fel). A megvalósulás ugyanakkor *reálgazdasági értelemben nem jelent közvetlenül addicionális* beruházást, fogyasztást vagy megtakarítást (hiszen a cél mindenképpen megvalósult volna).¹¹

4. *Fennállt a cél, és más típusú hitelből is megvalósult volna (37 százalék):* A hitelfelvevők között olyanokat is találunk, akiknek határozottabb elképzelésük volt a hitelcél megvalósításáról, és úgy gondolják, ennek érdekében – a babaváróhitel-felvételi lehetőség hiányában – más hiteltermékhez folyamodtak volna. Esetükben tehát a babaváró hitelek *helyettesítési* hatásáról beszélhetünk.¹²

A válaszok alapján tehát az adósok 63 százaléka többletkereslettel jelentkezett a hitelpiacon, 37 százalékuk esetében pedig helyettesítési hatás érvényesült, azaz más tervezett hiteltermék felvétele maradt el. A reálgazdasági szempontokat szem előtt tartó értelmezés szerint az addicionalitás és a helyettesítés aránya 50-50 százalék (3. ábra).

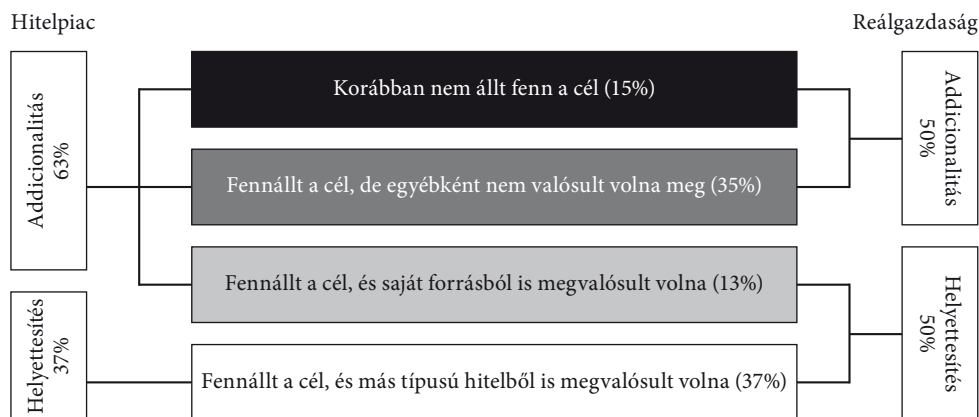
Az addicionalitás mértéke ugyanakkor szociodemográfiai szempontok alapján különbözhet (erre a kérdésre részletesebben is visszatérünk a későbbiekben). A kérdőív kitöltésének időpontjában például a babavárót felvevő párok 30 százalékának még nem volt gyermeke, 9 százalékuk pedig három vagy több gyermeket nevelt. (A babaváró adósok leíró jellemzőiről bővebben lásd a *Függelék*et.) A gyermektelenek esetében alacsonyabb a babaváró hitelek addicionális hatása a sok gyermeket

¹¹ Közvetetten azonban bármelyikhez hozzájárulhatott, hiszen a saját forrásokat más célra fordíthatta a hiteladós.

¹² Arra természetesen nem tudunk kontrollálni, hogy ezek a hitelfelvevők valóban hitelképesek voltak-e. Mindazonáltal a korábban is bemutatott, összességében kedvező jövedelmi helyzet nem mond ellent ennek a feltételezésnek.

3. ábra

Addicionalitás és helyettesítés a hitelpiacon és a reálgazdaságban

Forrás: az MNB babaváró kölcsönök *online* felmérése.

nevelőkhöz képest: hitelpiaci szempontból az addicionalitás rendre 54, illetve 72 százaléka a két csoportban, míg reálgazdasági szempontból 43, illetve 59 százalék.

A hiteladós házaspár jövedelmét vizsgálva szintén szignifikáns eltérések láthatók. Bár a hitelpiaci szempontú addicionalitásban nem érzékelhetők nagy különbségek (66, illetve 60 százalék), a legalsó jövedelmi kategóriában (a 300 ezer forint alatti nettó havi háztartási jövedelműek, akik a sokaság 23 százalékát teszik ki) a reálgazdasági szempontú addicionalitás 57 százalék; ezzel szemben a legfelső jövedelmi kategóriában (a 750 ezer forint feletti nettó havi háztartási jövedelműek, a sokaság tizede) ez az arány mindössze 37 százalék. Ez az eredmény intuitív, hiszen a magas jövedelműek nagyobb eséllyel valósíthatják volna meg saját forrásból is céljaikat: a legtehetősebb csoport körülbelül negyede esetében a fennálló cél saját forrásból is megvalósult volna, míg ez az arány a legalacsonyabb jövedelműeknél csak 8 százalék.

A babaváró hitelek reálgazdasági hatásainak becslése

A reálgazdasági hatások becslését a hitelcélok feltérképezésén keresztül végeztük el. A babaváró kölcsön fedezetlen szabad felhasználású jellege miatt a közvetítő bankok többsége nem várja el, hogy az adós nyilatkozzon arról, hogy milyen célra kívánja felhasználni a terméket. Ezzel összhangban a Magyar Nemzeti Bank sem írt elő erre vonatkozó adatszolgáltatást a bankok számára. A hitelcélok megismeréséhez így tehát ismét az adókat közvetlenül megkérdező felméréshez folyamodtunk.

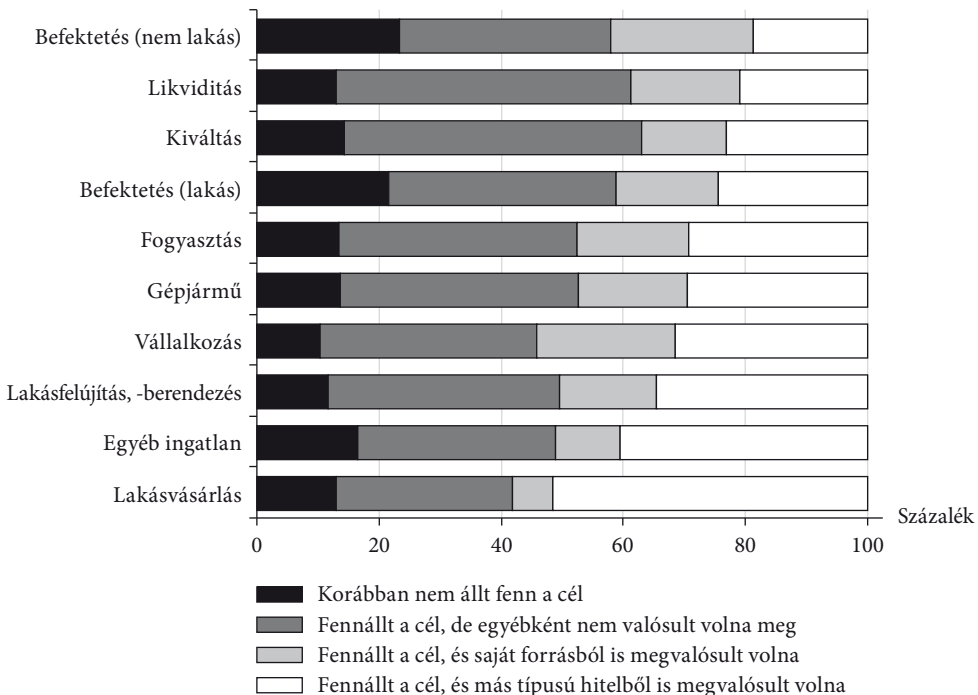
A kérdőíves adatok alapján elmondható, hogy a babaváró hitelek felvétele mögött egyértelműen a lakáscélok dominálnak: lakásvásárlásra az ügyfelek 44 százaléka, felújításra pedig 41 százalékuk fordította a hitelösszeg egy részét (több válasz is megjelölhető volt a hitelcélok esetében, így összességében a hiteladósok háromnegyede jelölte e két lakáscél valamelyikét). A harmadik leggyakoribb

cél a hitelkiváltás volt (28 százalék), amely a banki kölcsönök törlesztésén kívül a családtagokkal szembeni tartozások kiegyenlítését is magában foglalja. További jellemző célok a gépjárművásárlás (20 százalék), a (nem ingatlan) befektetés (13 százalék), illetve a fogyasztás (9 százalék), ez utóbbi magában foglalja a gyermekvállalással kapcsolatos kiadások fedezését. Kevésbé jellemzők ugyanakkor a likviditási problémák áthidalására, a vállalkozásokhoz kötődő, valamint a befektetési célú ingatlan vásárlására felvett babaváró hitelek. A babaváró kölcsön magas hitelösszege ugyanakkor lehetővé teszi, hogy több hitelcél is fedezzen a termék. A válaszadók több mint fele egy hitelcél jelölt meg, de közel 30 százalékuk kettő, 12 százalékuk pedig három különböző célra is fordította vagy tervezi fordítani babaváró hitelét. (A hitelcélokról bővebben lásd a *Függelék*et.)

Az egyes hitelcélok tekintetében egyébiránt az előző alfejezetben bemutatott addicionális és helyettesítési hatások is heterogén módon alakultak. Hitelpiaci szempontból a legnagyobb addicionális hatása a befektetési céloknak, az áthidaló likviditási és a hitelkiváltási felhasználásnak van, míg a legkisebb arányt – amely azonban így is 48 százalékot ért el – a lakásvásárlási célú hitelfelvétel esetén láthatjuk. A lakáscélok alacsonyabb hitelpiaci addicionalitását a lakáshitel-felvétel lehetősége magyarázza (4. ábra).

4. ábra

A babaváró hitel egyes célokra gyakorolt helyettesítési és addicionális hatása

Forrás: az MNB babaváró kölcsönök online felmérése.

A kérdőívre adott válaszok alapján megbecsülhettük a babaváráhitel-volumen első körös reálgazdasági hatását is. A válaszadók által megjelölhető, fent bemutatott hitelcélokat három csoportba soroltuk:

1. lakáscél: lakásvásárlás vagy -építés saját részre; lakásfelújítás, -berendezés; befektetési célú lakásvásárlás;

2. fogyasztási cél: gépjárművásárlás, likviditási áthidaló cél, egyéb fogyasztási cél, hitelkiváltás;

3. egyéb cél: nem lakóingatlan vásárlása saját részre, vállalkozáshoz kapcsolódó kiadások fedezése, nem lakás (például állampapír) jellegű befektetési cél.

Ezt követően összegeztük azoknak a válaszadóknak a számát, akik megjelölték az egyes hitelcélokat – súlyozva azzal, hogy hány különböző célt jelölt meg az adott válaszadó.¹³ Mivel az átlagos szerződéses összeg 9,7 millió forint, és a többség (az eddig szerződők 88 százaléka) megkapja a 10 millió forintos maximális hitelösszeget, azzal a feltételezéssel élünk, hogy minden adós 9,7 millió forint értékű hitelt oszt fel egyenlő arányban az általa megjelölt hitelcélok között.

Ennek eredményeképpen azt kaptuk, hogy a 2020. május végéig kibocsátott babaváráhitel-volumen 60 százalékát lakáscélokra, 27 százalékát fogyasztási célokra, 12 százalékát pedig egyéb célokra használták fel. Ha figyelembe vesszük ezenkívül a reálgazdasági értelemben vett addicionalitást is termékenként (amely a kibocsátás egészére nézve 50 százalék), akkor a lakáscélokra fordított volumen 45 százalékának, a fogyasztási volumen 59 százalékának és az egyéb célokra költött összeg 55 százalékának van addicionális reálgazdasági vonzata (5. táblázat).

5. táblázat

A babaváráhitel-volumen megoszlása hitelcél szerint (becslés), 2020. május vége

	Állomány 2020. május végén		Ebből addicionális	
	milliárd forint	az összes cél százalékában	milliárd forint	az adott cél százalékában
Lakáscél	445	61	201	45
Fogyasztási cél	200	27	117	59
Egyéb cél	91	12	50	55
Összesen	735	100	368	50

Forrás: az MNB babavárá kölcsönök *online* felmérése.

¹³ Tehát aki egyetlen célt jelölt meg, 1 súllyal lett figyelembe véve; aki két célt jelölt meg, az mindkét cél esetében 0,5 súllyal került beszámításra; a három célt jelölők a célonkénti összeszámlálásban egy-harmados súllyal szerepeltek; stb.

Az addicionalitás és a helyettesítés modellezése szociodemográfiai jellemzők alapján

Kutatásunk során megvizsgáltuk, hogy a háztartás társadalmi és gazdasági körülményei (például a házaspár tagjainak végzettsége, jövedelme, megtakarításai) hogyan befolyásolják azt, hogy a babaváró hitel hitelpiaci szempontból addicionális vagy helyettesítési hatást gyakorolt-e a háztartásra. A babaváró adósok nagyobb része a relatíve jobb jövedelmi helyzetű, magasabb végzettségű, nagyobb megtakarítással rendelkező társadalmi szegmensből kerül ki, de a hitelfelvevők ezzel együtt is heterogén, különböző viselkedési mintázatokkal leírható kört alkotnak, amit érdemesnek találtunk mélyebb szociodemográfiai elemzésnek is alávetni.

Ahogy már fentebb is leírtuk, az addicionalitást és helyettesítést a kérdőívben két kérdéssel jártuk körül: 1. a termék bevezetése előtt fennállt-e a hitelcél, illetve 2. a babaváró hitel nélkül megvalósult volna-e a hitelcél, és ha igen, milyen forrásból. Ilyen módon a válaszok alapján négy különálló csoportot tudtunk képezni a válaszadó háztartásokból: 1. korábban nem állt fenn a cél, 2. fennállt a cél, de egyébként nem valósult volna meg, 3. fennállt a cél, és saját forrásból is megvalósult volna, 4. fennállt a cél, és más típusú hitelből is megvalósult volna.

Ennek alapján eredményváltozónk négy értéket felvevő kategoriális változó volt, így multinomiális logit modell alkalmazása mellett döntöttünk. A referenciacsoport, azaz az összehasonlítás alapját képező csoportunk a 2. csoport, vagyis a *meglévő hitelcél*t a *babaváró hitel felvétele nélkül megvalósítani nem tudók* szegmense volt, akik esetében tehát a babaváró hitel tényleges, más forrással nem helyettesíthető segítséget jelentett. Azt feltételeztük, hogy a négy szegmensből ezek a háztartások lehetnek a relatíve legkevésbé kedvező jövedelmi helyzetben: e feltevésünket megerősíti a 6. táblázat, amelyből látszik, hogy ebben a csoportban az alacsonyabb jövedelmű háztartások felülreprezentáltak a másik három csoporthoz képest. Ebből kiindulva azzal a feltételezéssel élhettünk, hogy a kedvezőbb jövedelmi helyzet növeli a másik három csoportba kerülés valószínűségét.

6. táblázat

A babaváró adós háztartások megoszlása havi háztartási jövedelem szerint (százalék)

	300 ezer forint alatt	300–400 ezer forint között	400–500 ezer forint között	500–750 ezer forint között	750 ezer forint felett	Összesen
1. A cél nem állt fenn korábban	12	21	24	26	16	100
2. A cél egyébként nem valósult volna meg	17	24	24	24	11	100
3. A cél más típusú hitelből megvalósult volna	12	21	22	27	17	100
4. A cél saját forrásból megvalósult volna	8	15	19	30	28	100

Forrás: az MNB babaváró kölcsönök *online* felmérése.

A maximum likelihood-elven becsült multinomiális logit modell regressziós függvénye:

$$\ln(\widehat{odds}_{g:m}) = konstans + \sum_j \beta_j X_j,$$

ahol

– az m jelöli a referenciacsoportot (a meglévő hitelcél a babaváró hitel felvétele nélkül megvalósítani nem tudók), g pedig a fennmaradó (jelen esetben három) csoport valamelyikét;

– az $odds$ jelöli a g csoportnak az m csoporthoz viszonyított esélyhányadosát (*relative risk ratio*): $odds_{g:m} = P(x = g)/P(x = m)$.

A felhasznált magyarázó változók (X_j) pedig:

– a házaspár havi nettó jövedelme (öt kategória, referenciacsoport: 300 ezer forint alatt),

– a háztartás megtakarításainak nagysága (öt kategória, referenciacsoport: egy hétnél kevesebb időre elegendő),

– fiatal-e a házaspár (kétértékű változó: 1, ha a pár mindkét tagja 30 év alatti, 0 egyébként),

– felsőfokú iskolai végzettség (három kategória, referenciacsoport: a házaspár egyik tagjának sincs felsőfokú iskolai végzettsége),

– településtípus (a pár férfi tagjának településtípusa, öt kategória, referenciacsoport: Budapest),

– a háztartás létszáma (folytonos változó).

A multinomiális logit modell eredményei igazolták előfeltevésünket: a jobb jövedelmi helyzet növelte annak valószínűségét, hogy a babaváró hitelek más hitel felvételét vagy saját forrás felhasználását váltják ki, emellett pedig korábban nem létező hitelcél kialakulását is nagyobb valószínűséggel ösztönözhatték (7. táblázat). Így például a havi 750 ezer forintnál magasabb háztartás-jövedelem átlagosan több mint háromszorosára növelte annak esélyét, hogy a babaváró hitel a háztartás saját forrását helyettesítette. A nagyobb mértékű megtakarítások a már fennálló hitelcélok esetében növelhették átlagosan annak valószínűségét, hogy a háztartás más típusú hitel, illetve a saját forrás felhasználása helyett döntött a babaváró hitel felvétele mellett: a közepes mértékű megtakarítások (egy és hat hónap között) átlagosan több mint másfélszeresére növelték annak esélyét, hogy a háztartás másik hitel helyett vette fel a babaváró hitelt, míg a több mint fél évre elegendő megtakarítással rendelkező háztartások esetében átlagosan majdnem négyszeres eséllyel saját forrást helyettesített a babaváró hitel.

A pár életkora nem bizonyult szignifikáns magyarázó erejűnek egyik esetben sem, míg a nagyobb háztartáslétszám csökkentette annak valószínűségét, hogy a háztartás fennálló hitelcélját más típusú hitelből is meg tudta volna valósítani. A felsőfokú iskolai végzettség szignifikáns változónak bizonyult: a pár mindkét tagjának felsőfokú végzettsége átlagosan több mint 1,3-szeresére növelte annak esélyét, hogy a babaváró hitel más hitelt, illetve saját forrást váltott ki, de korábban nem létező hitelcél

7. táblázat

Az additionalitás és helyettesítés esélyhányadosa egyes szociodemográfiai szempontok szerint a 2. csoporthoz (a cél egyébként nem valósult volna meg) képest

Magyarázó változók	A cél nem állt fenn korábban (1. csoport)	A cél más típusú hitelből megvalósult volna (3. csoport)	A cél saját forrásból megvalósult volna (4. csoport)
JÖVEDELMI KATEGÓRIA (referenciakategória: 300 ezer forint alatt)			
300–400 ezer forint között	1,236* (1,69)	1,232** (2,25)	1,288* (1,70)
400–500 ezer forint között	1,313** (2,17)	1,199* (1,93)	1,433** (2,46)
500–750 ezer forint között	1,320** (2,13)	1,399*** (3,47)	1,942*** (4,56)
750 ezer forint felett	1,600*** (3,08)	1,896*** (5,51)	3,248*** (7,32)
MEGTAKARÍTÁS (referenciakategória: egy hétnél kevesebb)			
1 hét–1 hónap között	0,952 (–0,19)	1,421 (1,60)	1,058 (0,14)
1 hónap–3 hónap között	0,935 (–0,27)	1,574** (2,16)	1,787 (1,51)
3 hónap–6 hónap között	1,095 (0,36)	1,630** (2,31)	2,837*** (2,71)
Több mint 6 hónapig	1,245 (0,87)	1,442* (1,71)	4,463*** (3,89)
FIATAL-E A PÁR, kétértékű (referenciakategória: a pár legalább egyik tagja 30 évnél idősebb)			
A pár mindkét tagja 30 évnél fiatalabb	1,115 (0,96)	1,128 (1,42)	0,876 (–1,04)
FELSŐFOKÚ VÉGZETTSÉG (referenciakategória: a pár egyik tagjának sincs felsőfokú végzettsége)			
A pár egyik tagjának van felsőfokú végzettsége	1,111 (1,03)	1,252*** (2,91)	1,153 (1,25)
A pár mindkét tagjának van felsőfokú végzettsége	1,252** (2,23)	1,374*** (4,13)	1,398*** (3,05)
A PÁR FÉRFI TAGJÁNAK TELEPÜLÉSTÍPUSA (referenciakategória: Budapest)			
Megyeszékhely, megyei jogú város	0,925 (–0,72)	1,051 (0,59)	1,073 (0,63)
Egyéb város	0,860 (–1,45)	0,945 (–0,69)	1,176 (1,52)
Község	0,888 (–1,03)	1,073 (0,79)	1,398*** (2,83)
HÁZTARTÁS LÉTSZÁMA			
	1,027 (0,80)	0,843*** (–6,49)	0,956 (–1,29)
KONSTANS			
	0,283*** (–4,28)	0,780 (–1,03)	0,080*** (–6,02)
Megfigyelések száma	1123	2881	1105

Megjegyzés: $n = 7639$, a zárójelben a z próbafüggvényértékek szerepelnek. Az esélyhányadosok számítása $rrr = e^{(coeff)}$ módszerrel történt. *** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$.

Forrás: az MNB babaváró kölcsönök online felmérése.

keletkezésének esélyét is növelte. Összességében tehát elmondható, hogy az alacsonyabb háztartás-jövedelem, az alacsonyabb megtakarítások és a felsőfokú végzettség hiánya esetében a babaváró hitel nagyobb valószínűséggel jelentett érdemi segítséget a hitelcélok megvalósításához.

Összegzés

A babaváró hitelt mint speciális, államilag támogatott hazai lakossági hitelterméket 2019. július 1-jén vezették be, és az első egy év tapasztalatai alapján elmondható, hogy a hitelpiac jelentős termékévé vált mind az új hitelkihelyezések, mind az állomány, mind pedig a hitelpenetráció tekintetében.

Az új hiteltípus szabad felhasználású jellege és magas maximálisan igényelhető hitelösszege miatt jelentős lakossági hitelfelvételt generált, ugyanakkor a kölcsönök hasznosulásáról nem áll rendelkezésre adminisztratív adatszolgáltatás. Tanulmányunkban ezért a babaváró hitelek hitelpiaci és reálgazdasági hatásainak azonosítását és számszerűsítését tűztük ki célul.

Ennek érdekében a babaváró adósok körében az MNB által végzett *online* kérdőíves felmérés adatait használtuk fel. A felmérés a 2019. július és 2020. május között felvett hitelek adósaira vonatkozott, és az összes szerződött házaspár 10 százaléka szolgáltatott információkat a kérdőív kitöltésével.

A kérdőíves felmérés alapján azt találtuk, hogy a babaváró adósok 63 százaléka többlet-hitelkeresletet generált a vizsgált közel egyéves időszakban. Erre nézve aggregált adatokon is készítettünk becslést, amelynek eredménye 73 százalékos addicionalitást adott. Darabszám alapján a babaváró hitelek fele jelent reálgazdasági értelemben vett addicionalitást. Ez azokat a hiteladósokat jelöli, akik sem egyéb hitelből, sem saját forrásból nem finanszírozták volna meg a hitelfelvételi céljukat.

Az adósok háromnegyede lakáscélt (is) megvalósított a babaváró kölcsön segítségével, és becslésünk szerint a teljes, 700 milliárd forintot meghaladó kibocsátás 60 százaléka lakáscélokban hasznosult, így a vásárlás, felújítás vagy berendezés tekinthető a termék elsődleges felhasználási formájának.

Megvizsgáltuk továbbá azt is, hogy egyes szociodemográfiai tényezők szerint mi jellemző azokra a háztartásokra, amelyek számára a hitelcél megvalósítása saját bevallásuk szerint is csak a babaváró hitelek bevezetésével vált elérhetővé, azaz noha a hitelcél már korábban is fennállt, azt sem saját forrásból, sem más típusú hitel felvételével nem tudták volna megvalósítani. A multinomiális logit modell tanúsága szerint ez a relatíve alacsonyabb jövedelmű, alacsonyabb iskolai végzettségű, kisebb megtakarítással rendelkező hitelfelvevői szegmensben volt relatíve gyakoribb.

Kutatásunk eredményei azonban csak a babaváró hitelek első évére tekinthetők érvényesnek, tekintettel arra, hogy a koronavírus-járvány maradandó hatást gyakorolhat a lakosság beruházási és fogyasztási döntéseire. Mindazonáltal a hitelfelvétel és a -felhasználás közötti kapcsolat vizsgálata értékes hozzájárulást nyújthat ahhoz, ahogyan az eladósodási folyamatokról gondolkodunk; ezért az egyes hiteltermékek hozzáadott értékének, az adósok döntéseinek és a törlesztési képességüket is

befolyásoló eseményeknek a nyomon követése rendszeres kutatást igényel a gazdaságnak ebben a növekedési, pénzügyi stabilitási és szociális szempontból is kiemelt szegmensében.

Hivatkozások

- COURGEAU, D.–LELIEVRE, E. [1992]: Interrelations between first home-ownership, constitution of the family, and professional occupation in France. Megjelent: *Trussell, J.–Hankinson, R.–Tilton, J.* (szerk.): Demographic applications of event history analysis. Clarendon Press, Oxford, 120–140. o.
- CRIBB, J.–SIMPSON, P. [2018]: Barriers to homeownership for young adults. Megjelent: *Emmerson, C.–Farquharson, C.–Johnson, P.* (szerk.): IFS Green Budget 2018. Institut for Fiscal Studies, London, <https://www.ifs.org.uk/green-budget/2018>.
- EL-MEOUCH NEDIM MÁRTON–FELLNER ZITA–MAROSI ANNA–SZABÓ BEÁTA–URBÁN ÁKOS [2020]: Az uzsorahitelezés nagyságrendi és területi becslése. *Hitelintézeti Szemle*, 19. évf. 2. sz. 107–132. o. <https://doi.org/10.25201/hsz.19.2.107132>.
- GIDAY ANDRÁS [2011]: Lakáscélú adókedvezményt a fiatalabbaknak. *Pénzügyi Szemle*, 56. évf. 1. sz. 16–25. o.
- HEGEDÜS JÓZSEF–ESZENYI ORSOLYA–TELLER NÓRA [2009]: *Housing Needs in Hungary*. Metropolitan Research Institute, Budapest.
- HORVÁTH ÁRON [2008]: *Az 1995 óta tartó lakóingatlan-áremelkedés mérése és okai*. PhD-értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem.
- MARTINS, N. C.–VILLANUEVA, E. [2003]: The impact of interest-rate subsidies on long-term household debt: Evidence from a large program. UPF Working Paper, No. 713. <https://doi.org/10.2139/ssrn.563210>.
- MNB [2019a]: *Lakáspiari jelentés, 2019. november*. Magyar Nemzeti Bank, Budapest, <https://www.mnb.hu/letoltes/laka-spiaci-jelente-s-2019-november-hu.pdf>.
- MNB [2019b]: *Pénzügyi stabilitási jelentés, 2019. december*. Magyar Nemzeti Bank, Budapest, <https://www.mnb.hu/letoltes/penzugyi-stabilitasi-jelentes-2019-december.pdf>.
- MNB [2020]: *Lakáspiari jelentés, 2020. június*. Magyar Nemzeti Bank, Budapest, <https://www.mnb.hu/letoltes/lakaspici-jelentes-2020-junius-hu.pdf>.
- MULDER, C. H. [2006]: Home-ownership and Family Formation. *Journal of Housing and the Built Environment*, Vol. 21. No. 3. 281–298. o. <https://doi.org/10.1007/s10901-006-9050-9>.
- OECD [2019]: *Affordable Housing Database*. OECD Social Policy Division Directorate of Employment, Labour and Social Affairs, <https://www.oecd.org/els/family/PH2-1-Public-spending-support-to-home-buyers.pdf>.

Függelék

A babaváráshitel-adósok leíró jellemzői

A kérdőív adatai alapján megismerhető volt a babaváráshitel-adósok életkor, iskolai végzettség és földrajzi elhelyezkedés szerinti profilja. A babaváráshitelt igénylő házaspárok esetében a nők 73 százaléka 35 évnél fiatalabb volt a kitöltés időpontjában,

egyharmaduk pedig a 30. életévét sem töltötte még be (*F1. táblázat*). A babaváró adósok körében felülreprezentáltak a magasabb iskolai végzettségűek: felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkeznek a párok férfi tagjainak 42 százaléka, míg a teljes népességen belül ez az arány 20 százalék. A babaváró hitellel rendelkező nők 53 százaléka szerzett felsőfokú végzettséget, ami szintén érdemben haladja meg a teljes népességen belül megfigyelhető 31 százalékos arányt (*F2. táblázat*).

F1. táblázat

A babaváró adósok életkor szerinti megoszlása (százalék)

Életkor (év)	Férfi	Nő
19–24	1	4
25–29	16	29
30–34	36	40
35–39	28	22
40–44	15	5
45–49	4	0
50 felett	1	0
Összesen	100	100

Megjegyzés: a nők esetében a 40–44 éves korosztály a 40–42 éves korosztályt jelenti, mivel az ennél idősebb nők számára nem elérhető a babaváró kölcsön.

Forrás: az MNB babaváró kölcsönök *online* felmérése.

F2. táblázat

A babaváró adósok és a teljes népesség iskolai végzettség szerinti megoszlása (százalék)

Iskolai végzettség	Férfi		Nő	
	babaváró	teljes népesség	babaváró	teljes népesség
Legfeljebb nyolc általános	2	14	1	12
Szaktanulmányozó, szakiskola	18	33	8	15
Gimnázium, szakközépiskola	28	25	27	31
Felsőfokú szakképzés	10	7	10	10
Főiskola, egyetem	42	20	53	31
Összesen	100	100	100	100

Megjegyzés: férfiak: 20–64 év, nők: 20–44 év.

Forrás: az MNB babaváró kölcsönök *online* felmérése. A teljes népességre vonatkozó adatok a KSH 2016. évi mikrocenzusából származnak.

A babaváró adósok ötöde a fővárosban, negyede pedig községekben él, ezzel a főváros és a legnagyobb városok lakói felülreprezentáltak, a községekben élők alulreprezentáltak a teljes népességhez viszonyítva (*F3. táblázat*). Megyei bontásban az életkor alapján jogosult nők számára vetítve 4 és 7 százalék között szóródik a babaváróhitel-penetráció.

A magasabb arány azokra a megyékre jellemző, ahol az átlagkeresetek is magasabbak, mint például Győr-Moson-Sopron és Pest megye, míg a legalacsonyabb elterjedtséget Békés, Jász-Nagykun-Szolnok és Somogy megyében láthatjuk.

F3. táblázat

A babaváró adósok és a teljes népesség településtípus szerinti megoszlása (százalék)

Településtípus	Babaváró adósok	Teljes népesség
Budapest	20	18
Megyeszékhely, megyei jogú város	24	20
Egyéb város	32	33
Község	25	30
Összesen	100	100

Forrás: az MNB babaváró kölcsönök *online* felmérése. A teljes népességre vonatkozó adatok a KSH 2016. évi mikrocenzusából származnak.

A babaváró adósok mind vagyoni, mind jövedelmi szempontból ellenállóbbak az országos átlagnál, amit jól mutat a megtakarítások magas szintje. A kérdőív kitért arra, hogy ha a házaspár mindkét tagja elveszítené az állását, mennyi ideig lennének képesek fenntartani a jelenlegi életszínvonalukat. A babaváró adósok 53 százalékának van három hónapot meghaladó időszakra elegendő megtakarítása, míg ez az arány egy 2019. évi MNB-felmérés alapján a teljes népességen belül 23 százalék (F4. táblázat). Míg az Eurostat egy 2016. évi felmérése alapján a teljes népesség 71 százaléka értékelte úgy jövedelmi helyzetét, hogy szokásos havi kiadásait csak nehézségek árán tudja fedezni, a kérdőívre kapott válaszok alapján a babaváró adósok esetében ez az arány 33 százalék (F5. táblázat).

F4. táblázat

A babaváró adósok és a teljes népesség megoszlása a megtakarítások mértéke szerint (százalék)

Megtakarítás	Babaváró adósok (2020. június)	Teljes népesség (2019. február)
Legfeljebb 1 hétig	2	15
1 hét–1 hónap között	12	35
1 hónap–3 hónap között	34	27
3 hónap–6 hónap között	27	14
Több mint 6 hónapig	26	9
Összesen	100	100

Megjegyzés: a kérdőívben a kérdés így szerepelt: Ha Ön és házastársa is elveszítené az állását, mennyi ideig lenne képes fenntartani a jelenlegi életszínvonalát?

Forrás: az MNB babaváró kölcsönök *online* felmérése és kamatkockázat-felmérése.

F5. táblázat

A babaváró adósok és a teljes népesség megoszlása szubjektív jólét alapján (százalék)

Szubjektív jólét	Babaváró adósok (2020. június)	Teljes népesség (2019)
Nagy nehézségek árán	1	9
Nehézségek árán	5	19
Kisebb nehézségek árán	27	43
Viszonylag könnyen	42	23
Könnyen	19	5
Nagyon könnyen	5	1
Összesen	100	100

Megjegyzés: a kérdőívben a kérdés így szerepelt: Véleménye szerint hogyan tudja fedezni az Önök háztartása a szokásos havi kiadásokat?

Forrás: az MNB babaváró kölcsönök *online* felmérése és EU SILC.

A babaváró adósok 41 százaléka a legfelső jövedelmi ötödbe tartozik (F6. táblázat). Ezáltal, valamint a termék maximális havi törlesztőrészletére vonatkozó 50 ezer forintos összeghatár révén a babaváró hitelek jövedelemarányos törlesztőrészletének mutatója a lakáshitelekhez és a személyi kölcsönökhöz képest is alacsony adósságtérhet jelent. Míg a hitelintézeti személyi kölcsönök 31 százalékához, a lakáshiteleknek pedig 40 százalékához tartozik 25 százalék alatti jövedelemarányos törlesztőrészlet, addig a babaváró hiteleknél ez az arány 55 százalék (F7. táblázat).

F6. táblázat

A babaváró és egyéb hitelek megoszlása jövedelmi kvintilisek szerint (százalék)

Kvintilis	Lakáshitel	Személyi kölcsön (hitelintézet)	Személyi kölcsön (pénzügyi vállalkozás)	Babaváró hitel
1.	3	3	29	8
2.	6	10	20	12
3.	10	15	17	16
4.	19	23	16	23
5.	62	48	19	41
Összesen	100	100	100	100

Megjegyzés: a 2020 első negyedévében kibocsátott szerződések darabszámalapú megoszlása. A jövedelmi kvintilisek a teljes hazai népesség 2019. évi egy főre jutó nettó jövedelmei alapján kerültek kialakításra: 1. kvintilis: 103 ezer forint alatt; 2. kvintilis: 103–138 ezer forint; 3. kvintilis: 138–174 ezer forint; 4. kvintilis: 174–228 ezer forint; 5. kvintilis: 228 ezer forint felett.

Forrás: Eurostat, MNB.

F7. táblázat

A babaváró és egyéb hitelek eloszlása a jövedelemarányos törlesztőrészlet mutatója (JTM) szerint (százalék)

JTM (százalék)	Lakáshitel	Személyi kölcsön (hitelintézet)	Személyi kölcsön (pénzügyi vállalkozás)	Babaváró hitel
0–5	0	1	2	1
5–10	3	3	8	9
10–15	8	6	11	15
15–20	13	9	12	16
20–25	16	11	12	15
25–30	16	12	11	14
30–35	15	12	10	11
35–40	12	13	9	8
40–45	8	11	8	6
45–50	7	19	17	5
50–55	1	0	0	0
55–60	1	0	0	0
Összesen	100	100	100	100

Forrás: MNB.

A babaváró adósok jövőbeli törlesztési képességét szintén pozitívan befolyásolja, hogy a hitelfelvevők munkaerőpiaci helyzete érdemben nem romlott a hazai koronavírus-járvány első szakaszában: a kérdőíves felmérés tanúsága szerint a párok férfi tagjainak 2 százaléka, a nőknek pedig 1 százaléka veszítette el állását február és május között.

Az Emberi Erőforrások Minisztériumának adatközlése szerint májusban a babaváró adósok 39 százaléka a gyermekvállalása kapcsán már a hároméves törlesztés-felfüggesztésben volt. A kérdőíves felmérés alapján ugyanakkor az is kiderült, hogy további 39 százaléuk élt a koronavírus-járvány kapcsán 2020 végéig bevezetett fizetési moratórium (Covid-moratórium) lehetőségével. Tehát ezen hiteleknek (darabszámalapon) jelenleg csak mintegy 22 százalékát törlesztik.

Szociodemográfiai szempontból a kérdőíves felmérés alapján az látható, hogy a Covid-moratóriummal élő babaváró adósok relatíve alacsonyabb jövedelműek a moratóriumot igénybe nem vevőkhöz képest, és szubjektív jólétük is kedvezőtlenebb (közel 40 százaléuk kisebb vagy nagyobb nehézségek árán tudja csak fedezni szokásos havi kiadásait). Munkapiaci helyzetüket tekintve nagyobb arányban jellemző rájuk a nem teljes munkaidőben való foglalkoztatottság (azaz nagyobb arányban részmunkaidősök, vállalkozók, álláskereső, illetve inaktívak). Lakóhelyet tekintve a kisebb településeken élők esetében jellemzőbb a Covid-moratórium igénybevétele, emellett pedig az alacsonyabb iskolai végzettség is növeli a törlesztés felfüggesztésének valószínűségét.

A babaváráhitel-felvétel céljai

Ahogy a főszevegben említettük, a kérdőíves adatok alapján elmondható, hogy a babavárá hitelek felvétele mögött egyértelműen a lakáscélok dominálnak. A harmadik leggyakoribb cél a hitelkiváltás volt, további jellemző célok pedig a gépjárművásárlás, a (nem ingatlan) befektetés, illetve a fogyasztás. Kevésbé jellemzők ugyanakkor a likviditási problémák áthidalására, a vállalkozásokhoz kötődő, valamint a befektetési célú ingatlan vásárlására felvett babavárá hitelek (F8. táblázat).

F8. táblázat

A babavárá hitelek céljai

Hitelcél	százalék
Lakásvásárlás (saját részre)	44
Lakásfelújítás, -berendezés	41
Hitelkiváltás	28
Gépjárművásárlás	20
Befektetés (nem lakás)	13
Fogyasztás	9
Egyéb ingatlan (saját részre)	5
Likviditás	3
Vállalkozás	2
Befektetés (lakás)	2

Megjegyzés: több válasz is megjelölhető volt, így a hitelcélok gyakoriságainak összege nem ad ki 100 százalékot.

Forrás: az MNB babavárá kölcsönök *online* felmérése.

Területi alapon az látható, hogy Budapesten kívül a lakásfelújítás a meghatározó, míg a fővárosban lakásvásárlásra fordítják legnagyobb arányban a terméket, ami összhangban van a lakásárak településtípus szerinti heterogenitásával (MNB [2020] 27. o. 1. táblázat). Az egyes hitelcélok népszerűségének időbeli dinamikáját vizsgálva az látható, hogy a koronavírus-járvány kitörését követően a korábbi 21 százalékról 14 százalékra csökkent a gépjárművásárlók, továbbá 9 százalékról 7 százalékra a fogyasztási célokat megjelölők aránya. Ugyanakkor a lakásfelújítást és a nem lakástípusú ingatlan (például termőföld, telek) megvásárlását finanszírozók aránya emelkedett.

A háztartások jövedelme alapján eltérő preferenciák figyelhetők meg a hitelcélokban. A lakásvásárlás valamennyi jövedelemkategóriában népszerű, azonban míg lakásfelújításra és fogyasztási célra az alacsonyabb jövedelmű háztartások költenek nagyobb arányban, addig ingatlan- és egyéb befektetésekre jellemzően a magasabb jövedelmű háztartások fordítják a hitelt (F9. táblázat).

F9. táblázat

A babavárási hitelek céljai a háztartások jövedelmi kategóriái szerint (százalék)

Hitelcél	300 ezer forint alatt	300–400 ezer forint	között		750 ezer forint felett
			400–500 ezer forint	500–750 ezer forint	
Lakásvásárlás	46	46	44	42	45
Lakásfelújítás	49	46	43	34	25
Hitelkiváltás	28	29	29	28	21
Gépjárművásárlás	18	20	22	21	14
Befektetés (nem lakás)	6	9	13	19	27
Fogyasztás	10	10	9	7	4
Egyéb ingatlan	6	4	3	5	6
Likviditás	5	2	3	3	1
Vállalkozás	2	2	3	3	1
Befektetés (lakás)	1	2	2	2	4

Megjegyzés: több válasz is megjelölhető volt, így a hitelcélok nem adnak ki 100 százalékot. A dőlt számok azt jelzik, hogy az egyes hitelcélok mely jövedelmi csoportban vannak felülreprezentálva.

Forrás: az MNB babavárási kölcsönök online felmérése.

A gyermektelenek körében egyértelműen – és a sokgyermekeseket messze meghaladóan – domináns cél volt a lakásvásárlás, ezt 55 százalékuk jelölte meg. A nagycsaládosok (legalább három gyermeket nevelők) esetében a lakásfelújítás és -berendezés tekinthető a leggyakoribb hitelcélnek (44 százalék), feltételezhetően azért is, mert esetükben magasabb lehet a saját lakástulajdon aránya.

A kérdőíves felmérés arra is lehetőséget adott, hogy megvizsgáljuk, mennyire jellemző a babavárási adósok körében egyéb hitelek felvétele. *Ugyanarra a célra*, amelyre a babavárási kölcsönt is felvették, a házaspárok 37 százaléka vett fel másik banki hitelt vagy támogatást is. Ez a kiegészítő hitelfelvétel leggyakrabban lakáshitelt, illetve a családi otthonteremtési kedvezményhez kapcsolódó kedvezményes hitelt vagy támogatást jelentett (F10. táblázat).

A kérdőívben arra is rákérdeztünk, hogy az adós a babavárási hitel felvételét követően más célra felvett-e banki hitelt, ami a házaspárok 16 százaléka esetében állt fenn (a legnépszerűbb termék ebben az esetben is a lakáshitel volt). Összességében pedig a babavárási adósok 11 százaléka tekinthető „hitelhalmozónak” abban az értelemben, hogy a babavárási hitel felvételét követően ugyanazon célra, majd később más célra is felvett hitelt. A hitelhalmozók körében felülreprezentáltak a budapestiek (24 százalék) és a kisebb mértékű megtakarítással rendelkezők, ugyanakkor jövedelmi helyzetük a felmérés alapján stabilnak tekinthető (véltetően az adósságfék-szabályok következtében egyébként nem is valósíthatnák meg a hitelek halmozását).

F10. táblázat

Babaváró hitelt kiegészítő hitelek felvétele

Hitelcél	Százalék
Lakáshitel	18
CSOK-támogatás	15
CSOK-hitel	13
Egyéb jelzáloghitel	3
Személyi kölcsön	3
Gépjárműhitel	1
Folyószámlahitel	0
Áruhitel	0

Megjegyzés: több válasz is megjelölhető volt.

Forrás: az MNB babaváró kölcsönök *online* felmérése.